

Förenkla för företag i tillstånds- och anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet

Delrapport 2024

2024-02-20

Dnr Ä2021-761

Uppdrag att bidra till att förenkla och effektivisera för verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om miljöfarlig verksamhet. (N2021/00171)

Beslutet att godkänna denna delrapport har fattats av avdelningschef Anna Johansson. Handläggningen har gjorts av Karin Holmqvist, Åsa Talamo och Johanna Hjärtberg. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

Stockholm, 20 februari 2024

Anna Johansson

Johanna Hjärtberg

Sammanfattning

Det här är Tillväxtverkets delrapport för uppdraget att bidra till att förenkla och effektivisera för verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet. (N2021/00171). Företag kan behöva anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet när de ska starta eller utveckla sin verksamhet. Ofta upplevs dessa processer som krångliga och oförutsägbara och det ger direkta och indirekta kostnader som hämmar företagens utveckling och tillväxt vilket kan leda till att investeringar för en grön omställning uteblir.

Tillväxtverket och samarbetsaktörerna har fortsatt genomföra insatser utifrån de förslag som lagts i den tidigare behovsanalysen. Insatserna går i linje med de förenklingspolitiska målen och handlar till exempel om att ge förutsättningar för en effektiv ärendehandläggning med kortare handläggningstider, ett minskat uppgiftslämnande och förenkling genom digitalisering. Jordbruksverket har arbetat vidare med vägledning till kommunerna gällande anmälningsprocessen för djurhållande verksamheter och den utredning om hur man gör avgränsningen av vad som utgör den djurhållande verksamheten. Länsstyrelserna har utvecklat fler digitala e-tjänster och arbetat med att öka användandet av dessa samt arbetat med att samla alla e-tjänster i en e-tjänsteportal. Naturvårdsverket har uppdaterat befintlig information till företag på verksamt.se och arbetat med två regleringsbrevsuppdrag som handlar om stöd och guidning till företag.

Tillväxtverket har undersökt anmälningsprocessen och tagit fram ett lösningsförslag som tar riktning mot uppdragets mål att ta fram tjänster för att förenkla för företag att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet. Nyttan för företagen när lösningsförslaget genomförs är att det blir tydligare vilken slags information som behövs, varför och när i processen. En ökad, utvecklad och mer konkret vägledning till handläggare samt stöd till företagen förenklar genom processens alla steg. Genom att standardisera utformning av och innehåll i anmälan på nationell nivå i en generell e-tjänst med branschspecifikt stöd samt vissa branschspecifika e-tjänster möjliggörs en mer likvärdig bedömning över landet och ökad transparens och tydlighet för både handläggare och företagare. Tillväxtverket rekommenderar att förslaget genomförs.

Tillväxtverkets bedömning är att tidigare lagda rekommendationer i föregående delrapport är relevanta och aktuella och de är därför även fortsatt våra rekommendationer. Rekommendationerna är bland annat att det behövs tydliga och förändrade roller och ansvar för våra samverkansaktörer och andra myndigheter för att möjliggöra insatser som förenklar för företagen samt att hög grad av samverkan krävs då det är en förutsättning för att kunna arbeta effektivt och med resultat inom det här komplexa området.

Innehåll

1	Uppdraget.....	9
1.1	Bakgrund.....	9
1.2	Mål.....	10
1.3	Målgrupp för aktiviteterna.....	11
1.4	Metod.....	11
1.4.1	Utgångspunkt i tidigare arbeten.....	11
1.4.2	Tillväxtverkets arbete med anmälningprocessen för miljöfarlig verksamhet.....	11
2	Slutsatser och rekommendationer.....	13
2.1	Slutsatser och rekommendationer från arbete med samarbetsaktörer.....	13
2.2	Slutsatser och förslag från Tillväxtverkets arbete med anmälningprocessen för miljöfarlig verksamhet.....	16
2.3	Rekommendationer.....	18
3	Genomförande – aktiviteter och resultat.....	20
3.1	Dialog, kommunikation och omvärldsbevakning.....	20
3.2	Jordbruksverkets utveckling av vägledning.....	21
3.3	Länsstyrelsernas arbete med digitala tjänster.....	23
3.4	Naturvårdsverket arbete med vägledning och stöd.....	23
3.5	Tillväxtverkets arbete med anmälningprocessen för miljöfarlig verksamhet.....	24
3.5.1	Ansvar och styrning för anmälan.....	25
3.5.2	Kommunala lösningar för anmälan.....	25
3.5.3	Utmaningar med anmälningprocessen.....	26
3.5.4	Incitament för e-tjänster.....	27
3.5.5	Lösningförslag.....	27
3.5.6	Förutsättningar för nästa steg.....	30
	Bilaga 1 – Ekonomisk redovisning för delrapport.....	33
	Bilaga 2 – Förenkla för företag i tillstånds- och anmälningprocessen för miljöfarlig verksamhet.....	34

1 Uppdraget

1.1 Bakgrund

Företag inom livsmedelskedjan kan behöva anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet när de ska starta eller utveckla sin verksamhet. För dessa företag är ett beslut om miljöfarlig verksamhet en förutsättning för att kunna bedriva sin verksamhet. Miljöfarlig verksamhet är en benämning som används för verksamheter som bedöms kunna påverka människans hälsa eller miljön negativt. Behovet av att förenkla för företag inom området har länge uppmärksamats och är ett ständigt aktuellt område. Det finns många pågående uppdrag och initiativ som adresserar utmaningarna.

Tillväxtverket har i uppdrag att mellan åren 2021–2026 ta fram tjänster för att effektivisera och förenkla för företag och andra verksamhetsutövare (nedan kallat företag/ företagare) inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken och på det sättet ge förutsättningar för en effektiv och snabb ärendehandläggning (N2021/00171).

Tillväxtverket ska genomföra uppdraget i samråd med Statens jordbruksverk (Jordbruksverket), Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Regeringsuppdraget anger att Tillväxtverket ska samordna uppdraget och se till att de tjänster som utvecklas integreras i den redan pågående åtgärden 3, Förenkling genom utveckling av verksamt.se, i uppdraget att genomföra åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin under 2020–2025 (N2019/03240).

Tillväxtverket ska även beakta pågående arbete för en ökad digitalisering av myndigheternas processer och informationshantering inom miljöområdet, bland annat det arbete som pågår inom ramen för samverkan om Smart miljöinformation. I uppdraget ingår endast B- och C-verksamheter enligt miljöbalken men tjänsterna ska utformas på ett sätt som gör dem möjliga att använda även vid ansökan och anmälan om andra miljöfarliga verksamheter än de som finns inom livsmedelskedjan. Arbetet ska utgå från befintlig lagstiftning.

Under första året av uppdraget genomfördes en behovsanalys vilken rapporterades i februari 2022. I behovsanalysen formulerades problem- och behovsområden utifrån intervjuer med bland andra företag och myndigheter. Behovsanalysen visade att endast digitala tjänster inte är tillräckligt för att kunna möta företagens behov.

Följande förslag togs fram:

- Utveckla vägledning utifrån handläggarnas behov
- Gemensam guidning och stöd till företag
- Förbättrad tillgång till branschkunskap för likvärdig handläggning över landet

- Kultur och serviceinriktad myndighetsutövning
- Användarvänliga digitala tjänster

Utöver dessa förslag lämnade Tillväxtverket även ett förslag kring regelförenkling för vissa typer av verksamheter. För mer detaljerad beskrivning av förslag och rekommendationer hänvisar vi till behovsanalysen som redovisades i den första delrapporten.

Tillväxtverket har sedan uppdraget påbörjades fått flera uppdrag där synergier finns till ovan nämnda uppdrag.

- Tillväxtverket har under 2022 fått ett regeringsuppdrag som omfattar nio andra myndigheter däribland Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Uppdraget syftar till att följa upp två av de förenklingspolitiska målen nämligen service och bemötande samt kortare handläggningstider (N2022/01751, N2020/01493(delvis)).
- Tillväxtverket fick tillsammans med Naturvårdsverket i regleringsbrevet för 2023 i uppdrag att utveckla en vägledning på verksamt.se om reglerna för tillstånd och anmälan enligt miljöbalken. (N2022/02414, N2022/02446 (delvis), N2022/00576)
- Tillväxtverket fick under 2023 i uppdrag att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja och skapa goda förutsättningar för den pågående nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. (KN2023/03505) (KN2023/04630)

1.2 Mål

Målen inom uppdraget är att:

- Ta fram tjänster för att effektivisera och förenkla för företag och andra verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken.
- Hitta samverkansformer med de aktörer vi samråder med inom uppdraget för att på ett effektivt sätt arbeta med att förenkla för företag.
- Arbeta med att i samverkan genomföra konkreta insatser i riktning med de förslag som vi lagt i behovsanalysen. Arbetet kan antingen bygga vidare på pågående initiativ hos samarbetsaktörerna eller innebära nya initiativ.

1.3 Målgrupp för aktiviteterna

Den primära målgruppen är företag och företagens rådgivare inom livsmedelskedjan. Även andra företag än de inom livsmedelskedjan kan omfattas. Utöver den primära målgruppen berörs kommuner, länsstyrelser inklusive miljöprövningsdelegationer, nationella myndigheter samt Regeringskansliet.

1.4 Metod

1.4.1 Utgångspunkt i tidigare arbeten

Vi har under året fortsatt att arbeta med några av förslagen tillsammans med våra samarbetsaktörer. Då det pågår parallella uppdrag och initiativ som tangerar Tillväxtverkets uppdrag har det varit viktigt för arbetet att bygga vidare på pågående initiativ men vi har också utformat nya i linje med förslagen i behovsanalysen. Vi har lagt stor vikt vid dialog med aktörerna och andra berörda parter och har genomfört omvärldsbevakning för att hitta synergier. Då uppdraget kommer med finansiering har det getts möjlighet för samarbetsaktörerna att ta del av denna för att genomföra insatser inom uppdraget.

1.4.2 Tillväxtverkets arbete med anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet

I den behovsanalys som gjordes under det första året av uppdraget framkom att både företag och handläggare har behov av bättre vägledning, stöd och digitala tjänster kopplat till anmälan av miljöfarlig verksamhet. Ett av förslagen handlade om att utveckla standardiserade underlag för e-tjänster för den kommunala anmälan.

Under 2023 har Tillväxtverket arbetat med att få en ökad förståelse för anmälningsprocessen och hur olika aktörers drivkrafter, utmaningar och behov ser ut och vi har tagit fram ett förslag för hur processen kan förenklas framåt. Då det tidigare arbetet fokuserat på företagets perspektiv har det här arbete fokuserat mer på kommunernas och andra myndigheters perspektiv.

I arbetet har det genomförts en kartläggning baserat på skrivbordsanalys samt intervjuer med kommunala handläggare.

Arbetet inleddes med att göra en kartläggning över processen för anmälan av miljöfarlig verksamhet:

- hur ansvars- och styrningsförhållandena ser ut på området, vilka regleringar som är aktuella och vilka vägledningar som finns tillgängliga

- vilka lösningar kommunerna använder idag för anmälan av miljöfarlig verksamhet.

Kartläggningen av ansvar och styrning visade bland annat vilka som är de centrala aktörerna vad gäller miljöprovning samt vilka roller och ansvarsområden aktörerna har. Aktörernas instruktioner, aktuella regerings- och regleringsbrevsuppdrag kartlades för att se vilka uppdrag och ansvar som gick att koppla till förenklingsarbete och miljöprovning. Alla 290 kommuners webbsidor besöktes för att visa på vilka lösningar de erbjuder företagen när de ska anmäla miljöfarlig verksamhet.

I nästa steg genomfördes intervjuer med kommunala handläggare med fokus på hur anmälningsprocessen ser ut i praktiken, utmaningar och behov samt tillgång till vägledning och stöd. Intervjuerna har i första hand genomförts med miljöinspektörer och miljöchefer från kommunernas miljöavdelningar. De intervjuade har kunnat bidra med perspektiv från det praktiska arbetet med handläggning av anmälan av miljöfarlig verksamhet, digitaliseringsarbete och övergång till e-tjänster men även med övergripande aspekter kring processen och angränsande arbete på kommunen som till exempel samverkan med näringslivskontor.

Förfrågan om att delta i intervju skickades ut till ett 30-tal kommuner tillsammans med en preliminär frågelista. Kommunerna valdes ut medvetet med ambitionen om att uppnå en mångfald sett till geografi, stad kontra landsbygd eller pendlingsnärhet och storlek. Vidare var ambitionen att intervjua både kommuner med blankettsystem och kommuner som tillhandahåller e-tjänster för anmälan av miljöfarlig verksamhet. Nio kommuner deltog i intervju medan tre kommuner valde att svara skriftligt på frågorna. Intervjuer har också genomförts med Jordbruksverket och Lantbrukarnas Riksförbund med syfte att komplettera kommunernas perspektiv.

Utifrån kartläggningsarbetet och intervjuerna har insikterna analyserats i ett antal interna workshops. Då behovsbilden har sett likartad ut för företag och kommuner har vi kunnat tillvarata insikterna från tidigare arbete i utformningen av vårt lösningsförslag.

Arbetet har genomförts med stöd av Analysys Mason och PA Consulting.

2 Slutsatser och rekommendationer

2.1 Slutsatser och rekommendationer från arbete med samarbetsaktörer

Tillväxtverkets uppdrag handlar om att ta fram tjänster för att effektivisera och förenkla för företag och andra verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. Utifrån den tidigare genomförda behovsanalysen i uppdraget såg vi dock att endast digitala tjänster inte är tillräckligt för att kunna möta företagens behov. För att kunna bygga effektiva och användbara digitala tjänster är det viktigt att utgå från användarens behov, i det här fallet företagen, samt att se digitalisering som ett verktyg snarare än ett mål i sig. I behovsanalysen utarbetades följande förslag för att möta företagens behov av förenkling:

- Utveckla vägledning utifrån handläggarnas behov
- Gemensam guidning och stöd till företag
- Förbättrad tillgång till branschkunskap för likvärdig handläggning över landet
- Kultur och serviceinriktad myndighetsutövning
- Användarvänliga digitala tjänster

Förslagen går i samma riktning som de förenklingspolitiska målen, till exempel att handläggningstiderna ska kortas och bli mer transparenta samt att företagens uppgiftslämnande och övriga myndighetskontakter ska förenklas genom digitalisering.

Att arbeta för förenklade anmälnings- och tillståndsprocesser för företag gynnar företagens utveckling vilket skapar tillväxt och sysselsättning samt bidrar till en konkurrenskraftig livsmedelskedja och en grön omställning. Tillväxtverkets enkätundersökning Företagens gröna omställning 2023 visar att jordbruk, skogsbruk och fiske är de näringar som i högst grad ser lagar, myndighetsregler och myndighetskontakter som ett stort hinder för grön omställning. Regler och myndighetskontakter är ett stort problem för nästan hälften av alla företag som arbetar med grön omställning i dessa näringar. Vi kan inte veta exakt vilka regelverk och myndighetskontakter som företagen syftat på då de svarat på enkäten men anmälan om och tillstånd för miljöfarlig verksamhet är sannolikt en central del. Arbetet med förenklade anmälnings- och tillståndsprocesser har därmed även stor potential att bidra till företagens gröna omställning. Den förenkling som görs inom dessa processer för företag inom livsmedelskedjan kommer även att gynna andra branscher och satsningar som görs till exempel i Västerbotten och Norrbotten.

Det finns generellt sett en förståelse för företagens upplevelser och behov hos olika aktörer i samband med anmälan och ansökan om tillstånd vid miljöfarlig verksamhet. Tillväxtverkets dialoger med olika aktörer har visat att behoven och förslagen från behovsanalysen är fortsatt relevanta och aktuella. Aktörerna har en varierande syn på hur långt deras ansvar för stöd till företagen sträcker sig vilket påverkar förutsättningarna till att förenkla. Under uppdragets gång ser vi en utveckling i positiv riktning där aktörerna tar en större roll och driver arbetet framåt utifrån deras verksamhetsområde och med ett företagsperspektiv. Det är av stor vikt att ansvarig sektorsmyndighet tar en ledande och drivande roll i arbetet inom sitt verksamhetsområde för att kunna arbeta utifrån de förslag vi lagt och förenkla för företagen.

Genom vår expertroll i utredningen om förenklade och förkortade tillståndsprocesser enligt miljöbalken (KN 2023:02) har vi möjlighet att spela in erfarenheter från uppdraget som belyser både företagens upplevelser men också handläggares på kommun och länsstyrelse och centrala myndigheteters erfarenheter. I utredningen deltar även Länsstyrelsen i Västerbottens län, Naturvårdsverket samt Jordbruksverket.

Att omvärldsbevaka har varit viktigt för att hitta synergier med andra uppdrag och initiativ som redan pågår och som går att bygga vidare på för att inte bara initiera nya insatser. Den stora mängden uppdrag och initiativ med koppling till miljöfarlig verksamhet bidrar till att det är svårt att få en helhetsbild av vad som pågår på området.

Under året har Jordbruksverket arbetat med att utveckla sin vägledning till kommunerna gällande anmälningsprocessen för djurhållande verksamheter vilket har efterfrågats av handläggarna. Mer och tydligare vägledning till handläggarna möjliggör i sin tur bättre stöd till företagen. Arbetet har innefattat en rättsutredning om vad som avgränsar verksamheten vid prövning av en djurhållande verksamhet. Jordbruksverket anser att gödselspridning eller andra odlingsåtgärder inte bör ingå vid bedömning av verksamhetens miljöpåverkan vid anmälnings- och tillståndsförfarandet. Avgränsningen innebär förenkling för företag som ska anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet genom bland annat en mer förutsägbar och enhetlig process över landet och ett minskat antal kompletteringar och villkor/försiktighetsmått.

Några länsstyrelser och miljöprövningsdelegationer håller inte med Jordbruksverket och har inkommit med skrivelser till Jordbruksverket där de redogör för sin uppfattning och menar att de inte kommer att förändra sin nuvarande bedömning. Jordbruksverket analyserar synpunkterna och arbetar vidare med att förtydliga rättsutredningen där det är möjligt. Tillväxtverket ser positivt på den rättsutredning som Jordbruksverket har gjort och de förenklingar för företag som ställningstagandet medför. I nuläget avvaktar Tillväxtverket den

förtydligade rättsutredningen för fortsatt dialog med länsstyrelserna om förenklingsinsatser inom ramen för uppdraget.

Länsstyrelserna har under året fortsatt att utveckla e-tjänster för fler förfaranden inom bland annat prövning samt arbetat med att samla e-tjänsterna i en e-tjänsteportal för att göra det enklare för företag att hitta rätt e-tjänst. Länsstyrelserna har även arbetat med att öka användandet av e-tjänster genom att skapa informationsmaterial, genomföra webinarier med fokus att hjälpa handläggare att guida företagen att lämna rätt information och skapa förståelse för hur e-tjänsterna ska användas. Länsstyrelsernas arbete fortsätter 2024 med användartester och lansering. Tillväxtverket ser länsstyrelsernas arbete med bland annat mer användarvänliga e-tjänster och ett ökat användande av dessa som en viktig del i arbetet för effektivare, enklare och snabbare genomförande av tillståndprocessen. Inom ramen för detta uppdrag har Tillväxtverket möjlighet att förstärka länsstyrelsernas arbete med både kunskap om företagets behov och finansiering.

Företagens inlämning av miljörapporter är omfattande och sker sedan 2008 via SMP, Svensk Miljörapporterings Portal. SMP är idag föråldrad och uppfyller inte längre de krav som ställs utifrån perspektiven juridik/politik, verksamhet, information och teknik. Tillväxtverket ser fortsatt att det finns beröringspunkter med Tillväxtverkets uppdrag och att den framtida lösningen FMR, Företagens miljöinformation och Rapportering, skulle kunna innebära stora förenklingar för företag som hanterar miljöfarlig verksamhet. Tillväxtverket ser därför positivt på att länsstyrelserna och Naturvårdsverket i sina regleringsbrev för 2024 fått i uppdrag att ta fram ett förslag på en nationell digital lösning för inlämnande av miljörapportering.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har haft ett flerårigt regeringsuppdrag att utveckla metoder och samverkansformer för samråd om projekt som syftar till minskad miljö- och klimatpåverkan. Slutrapporten redovisar två framtagna koncept; Lätt att göra rätt och SPO – särskild projektorganisation. Tillväxtverket ser stora synergier med uppdraget då vikten av effektiva samråd har stor betydelse för företagen och kan förenkla vid ansökan om tillstånd. Tillväxtverket ser fram emot fortsatt dialog och arbete för implementering av förslagen.

Tillväxtverket ser Naturvårdsverket som en central aktör i arbetet med att förenkla processerna för anmälan och ansökan om tillstånd för miljöfarlig verksamhet. Naturvårdsverket har under 2023 arbetat med regleringsbrevsuppdragen Vägledning på verksamt.se och Utvecklad vägledning avseende miljöprövning och miljöbedömning. Uppdragen är viktiga pusselbitar för att förenkla för företagen i processen att anmäla eller ansöka om miljöfarlig verksamhet.

Uppdraget Vägledning på verksamt.se handlar om att ge företagen förståelse för om de omfattas av reglerna kring miljöfarlig verksamhet och är ett gemensamt uppdrag med Tillväxtverket. Under året har Naturvårdsverket utarbetat ett underlag som ska användas i nästa steg

vid utvecklandet av tjänsten på verksamt.se som är målsättningen med uppdraget. Tillväxtverket och Naturvårdsverket har haft regelbundna arbetsmöten där riktning och metod har utarbetats och Tillväxtverket har stöttat i arbetet med att mappa de utvalda delarna inom miljöprövningsförordningen mot relevant SNI-kod (branscher). Vid slutet av året alternativt i början av 2025 planeras leveransen av tjänsten att ske på verksamt.se. Tillväxtverket kommer då ha vidareutvecklat en befintlig tjänst som handlar om att guida företag inom livsmedelskedjan och företag som behöver uppmärksammas på om de behöver anmäla eller ansöka om miljöfarlig verksamhet.

Det uppdrag som handlar om att Naturvårdsverket ska utveckla den vägledning som finns på myndighetens hemsida vad gäller miljötillståndsprövning och anmälan är viktigt både för handläggare som behöver vägledning och för företagare som behöver förstå processen och dess steg. Med pedagogisk översikt samt med kortfattad information och fördjupning via vidarelänkning får man en bra förståelse för processerna och dess steg. Tillväxtverket ser positivt på att Naturvårdsverket som nationell central myndighet utvecklar vägledning och stöd och på så sätt förenklar för företagen.

2.2 Slutsatser och förslag från Tillväxtverkets arbete med anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet

I den tidigare behovsanalysen framkom att både företag och handläggare har behov av bättre vägledning, stöd och digitala tjänster kopplat till anmälan av miljöfarlig verksamhet. Ett av förslagen handlade om att utveckla standardiserade underlag för e-tjänster för anmälan. Tillväxtverket har under året närmare undersökt anmälningsprocessen för att få ökad kunskap. I arbetet har ett förslag tagits fram som tar riktning mot uppdragets mål om att ta fram tjänster för att effektivisera och förenkla för företag och andra verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. I avsnitt 3.5 finns en utförligare beskrivning av arbetet och lösningsförslaget och i bilaga två sammanställs resultatet i ett antal PPT-bilder.

Slutsatserna från undersökningen av anmälningsprocessen är att ofullständiga anmälningar och kompletteringsrundor utgör den stora flaskhalsen för en effektiv anmälningsprocess, och är även en källa till frustration då företagarna väntar sig en snabb, transparent och enkel process. Baserat på analysen i detta uppdrag, men även tidigare arbete, föreslås att dessa utmaningar hanteras genom att ta ett helhetsgrepp kring anmälningsprocessen och en kombination av olika åtgärder för att en förenkling ska realiseras.

Vårt lösningsförslag fokuserar både på vad som behöver göras och hur och omfattar tre delar;

- **Processen** – tydliggör förväntningar kring syfte och innehåll genom att förtydliga befintlig process och förklara den som att information kan behöva lämnas i flera steg som del i en naturlig detaljeringsprocess
- **Vägledning och stöd** – en rekommendation kring hur utveckling av vägledning och stöd bör tas fram och vilket slags stöd och vägledning som behövs
- **Tillgänglighet** – hur vägledningar och stöd bör vara mer tillgängliga samlat, som till exempel i e-tjänst.

En del av lösningen handlar om att ta fram standardiserade nationella e-tjänster för tillgänglighet och ökad standardisering. Dessa e-tjänster kan användas av kommunerna för att förenkla samt göra anmälningsprocessen och handläggningen mer effektiv och tillgänglig. Det är dock viktigt att poängtera att det krävs en helhet av olika åtgärder för att den föreslagna lösningen ska uppfylla sitt syfte. En standardiserad och nationellt framtagna e-tjänst skulle exempelvis inte göra så stor skillnad om den inte kommer tillsammans med utökad vägledning till handläggare och stöd till företag.

Nyttan för företagen om förslaget genomförs är att det blir tydligare vilken slags information som behövs, varför och när i processen. En ökad, utvecklad och mer konkret vägledning till handläggare samt stöd till företagen förenklar genom processens alla steg, från att det behövs tidig och bred guidning, till vilka slags uppgifter som behövs i respektive processteg och varför samt vägledning kring beslutsbedömningar. Genom att standardisera utformning av och innehåll i anmälan på nationell nivå i en generell e-tjänst med branschspecifikt stöd samt vissa branschspecifika e-tjänster möjliggörs en mer likvärdig bedömning över landet och ökad transparens och tydlighet för både handläggare och företagare.

För att lösningsförslaget med hela dess potential ska kunna realiseras krävs att ett flertal förutsättningar är på plats och arbetet behöver planeras och genomföras stegvis. Det kan även finnas behov av utredning kring frågor som till exempel den lagstadgade sexveckorsregeln och hur regeln påverkar förslaget.

En tydlig ansvarsfördelning mellan olika aktörer är nödvändig. De myndigheter som har vägledningsansvar inom miljöbalken behöver få tydliga roller och utpekat ansvar i förslaget utvecklingsarbete med tillhörande finansiering. Länsstyrelserna har en viktig roll som tillsynsvägladande myndighet för kommunerna inom området miljöfarlig verksamhet.

Tillväxtverket bedömer att Naturvårdsverket med sitt centrala ansvar för miljöbalkens tillämpning bör ha ett samordnande ansvar för arbetet. Länsstyrelserna med sin tillsynsvägladande roll behöver ha en aktiv roll i genomförandet. Naturvårdsverket bör samordna arbetet med att ta fram gemensam utformning och specifikationer för standardiserade e-tjänster där bland annat länsstyrelserna och

kommunerna behöver ha aktiva roller i genomförandet. Samverkan med andra myndigheter med vägledningsansvar inom miljöbalken är viktig. Det operativa arbetet kan fördelas mellan myndigheterna på det sätt som krävs för ett effektivt genomförande. Förslaget förutsätter att Naturvårdsverket, länsstyrelserna och övriga myndigheter får förutsättningar i form av långsiktig styrning och finansiering inom området.

Slutligen bör Tillväxtverket delta löpande i utvecklings- och implementeringsarbetet i och med myndighetens kompetens och kunskap kring användardriven utveckling, förenklingsarbete, företagares behov och liknande. Exempelvis kan erfarenheter hämtas från arbetet med FörRätt och Serverat. Vår bedömning är att det initiala arbetet skulle kunna ske inom ramen för detta uppdrag (N2021/00171).

Överlag bedömer vi att förslaget och dess implementering ligger i linje med ökade krav på digitalisering och förenkling generellt, exempelvis Single Digital Gateway-förordningen (SDG) och de rapportförslag som DIGG lagt fram (I2021/01595) gällande att sektorsmyndigheter bör utreda om de kan skapa och vidareutveckla digitala tjänster för kommunala förfaranden.

2.3 Rekommendationer

Under 2023 har Tillväxtverket arbetat vidare med behoven som finns kopplat till anmälan av miljöfarlig verksamhet och utarbetat ett lösningsförslag. Uppdragets mål är att ta fram tjänster för att effektivisera och förenkla för företag och andra verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet och förslaget svarar mot detta mål. Därför rekommenderar Tillväxtverket att förslaget enligt avsnitt 2.2 och 3.5 genomförs.

Tillväxtverkets bedömning är att tidigare lagda rekommendationer i föregående delrapport är relevanta och aktuella och de är därför även fortsatt våra rekommendationer:

- Nationell samordning och uppföljning av Regeringskansliet för de insatser och uppdrag som föreslås och genomförs.
- Förstärkning och utveckling av redan pågående uppdrag och initiativ för att hitta synergier i arbetet snarare än nya initiativ inom området.
- Tydliga och förändrade roller och ansvar för våra samverkansaktörer och andra myndigheter för att möjliggöra insatser som förenklar för företagen. Ingen aktör har ett tydligt utpekad ansvar för företagsperspektivet.

- Resurser i form av sakkunniga personer hos våra samverkansaktörer men även på andra myndigheter krävs för att verksamhetsutveckling ska kunna genomföras inom området. Tillväxtverket kan bidra med finansiering inom ramen för uppdraget men för långsiktig förändring krävs permanenta resurser till våra samverkansaktörer.
- Hög grad av samverkan krävs då det är en förutsättning för att kunna arbeta effektivt och med resultat inom det här komplexa området. Tillväxtverket bedömer att samverkansaktörerna gemensamt behöver planera och prioritera insatser till målgruppen.

Finns behov av ytterligare konkretion av lämnade rekommendationer har Tillväxtverket gärna en fortsatt dialog.

3 Genomförande – aktiviteter och resultat

3.1 Dialog, kommunikation och omvärldsbevakning

Tillväxtverket har under året arbetat vidare utifrån behoven och förslagen från behovsanalysen tillsammans med samarbetsaktörerna. Eftersom det pågår parallella uppdrag och initiativ som tangerar Tillväxtverkets uppdrag har det varit viktigt för arbetet att söka samarbeten och föra dialog med andra myndigheter som har liknande uppdrag. Sedan september ingår vi även som expert i utredningen om förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken (KN 2023:02) I utredningen deltar även Länsstyrelsen i Västerbottens län, Naturvårdsverket samt Jordbruksverket.

Under året har vi vid flera tillfällen kommunicerat arbetet inom uppdraget. Vi har bland annat presenterat den senaste delrapporten och vårt arbete för Regeringskansliet och gett input till regeringens arbete med Livsmedelsstrategin 2.0. Vi har även deltagit på en årlig nätverksträff för handläggare på länsstyrelserna som arbetar med prövning av miljöfarlig verksamhet inom djurhållande verksamhet och medverkat vid en heldag som Naturvårdsverket anordnade kring digitalisering av miljö tillstånd.

Tillväxtverket fick under 2023 i uppdrag att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja och skapa goda förutsättningar för den pågående nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (KN2023/03505) (KN2023/04630). Att förenkla för företagen i dessa regioner är ett prioriterat område och Tillväxtverket kommer undersöka vidare hur behoven och utmaningarna ser ut hos företagen bland annat kopplat till processerna kring miljöfarlig verksamhet. Tillväxtverket har haft ett möte med Länsstyrelsen i Norrbottens län som samordnar nätverket AGON, Accelererad grön omställning i Norrbotten, ett nätverk som bland annat diskuterar tillståndprocesser. Tillväxtverket har även deltagit vid konferensen Skellefteå Summit där samhällsomvandlingen i de här regionerna diskuterades.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har haft ett regeringsuppdrag att utveckla metoder och samverkansformer för samråd om projekt som syftar till minskad miljö- och klimatpåverkan (N2021/02286).

Uppdraget slutredovisades i december 2023. Slutrapporten redovisar två framtagna koncept som prövats mer ingående; Lätt att göra rätt och SPO – särskild projektorganisation. Lätt att göra rätt innehåller ett flödesschema där både verksamhetsutövaren och länsstyrelsen kan följa vad som sker i de olika skedena i samrådsprocessen och de kan därmed vara mer förberedda inför samrådet. SPO – särskild projektorganisation handlar om att vid enstaka tillfällen aktualiseras miljöprövningsärenden med stor samhällspåverkan och komplexitet hos länsstyrelserna och för att hantera dessa prövningar kan

länsstyrelsen organisera sig i särskild ordning. Materialet kommer att finnas på länsstyrelsernas hemsida framöver. Tillväxtverket har sett stora synergier med uppdraget då vikten av effektiva samråd har stor betydelse för företagen och kan förenkla vid ansökan om tillstånd och vi har därför haft dialog med Länsstyrelsen i Västerbottens län under året. Länsstyrelsen i Västerbottens län har i regleringsbrevet för 2024 fått i uppdrag att bistå andra länsstyrelser i ärenden med betydelse för den gröna omställningen. Syftet är att möjliggöra en snabb förstärkning i län med stora behov.

Företagens inlämning av miljörapporter är omfattande och sker sedan 2008 via SMP, Svensk Miljörapporterings Portal. SMP är idag föråldrad och uppfyller inte längre de krav som ställs utifrån perspektiven juridik/politik, verksamhet, information och teknik. En framtida lösning FMR, Företagens miljöinformation och Rapportering, kommer att behöva utvecklas för att möta fler typer av verksamheter med behov av att rapportera information till offentliga aktörer. Tillväxtverket ser att det finns beröringspunkter med Tillväxtverkets uppdrag och att FMR skulle kunna innebära stora förenklingar för företag som hanterar miljöfarlig verksamhet. Tillväxtverket står bakom länsstyrelserna kring behovet av ett finansierat uppdrag att tillsammans med Tillväxtverket, Naturvårdsverket, Havs- och Vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Statens jordbruksverk, Sveriges geologiska undersökning, Statens geotekniska institut med flera utveckla en ny och gemensam infrastruktur för företagens inrapportering av miljöinformation. Här finns starka beröringspunkter till Tillväxtverkets uppdrag att minska och förenkla företagens uppgiftslämnande inom regeltunga områden. Det skulle även vara ett naturligt steg att utveckla det stöd och guidning som redan finns på verksam.se idag till företag som är i gång och driver sin verksamhet. Länsstyrelserna och Naturvårdsverket har i sina regleringsbrev för 2024 fått i uppdrag att ta fram ett förslag på en nationell digital lösning för inlämnande av miljörapportering.

3.2 Jordbruksverkets utveckling av vägledning

Jordbruksverket har inom sitt sektorsansvar tidigare gett viss vägledning för djurhållande verksamheter när det gäller att anmäla och ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet för djurhållande verksamheter och har sett en möjlighet att utveckla denna vägledning. Under året har Jordbruksverket arbetat med att utveckla vägledningen och arbetet har haft sin grund i den kartläggning och behovsanalys som gjordes 2022 om vad handläggarna på kommuner och länsstyrelser efterfrågar för stöd.

Avgränsningen av vad som ska ingå i en anmälnings- eller tillståndprocess för djurhållande verksamheter är otydlig i lagstiftningen. Det gäller framför allt om odlingsmark ska anses vara

en del av anläggningen och om miljöpåverkan från gödselspridning därmed ska bedömas i processen. I dagsläget hanterar miljöprövningsdelegationerna och kommunerna frågan olika vilket leder till att jordbruksföretagen inte bedöms på samma grunder i hela landet. Under hösten 2022 genomförde Jordbruksverket en rättsutredning om vad som avgränsar verksamheten vid provning av en djurhållande verksamhet. I rättsutredningen konstaterades det oklara rättsläget gällande hur avgränsningen ska göras för djurhållande verksamheter. Jordbruksverket bedömde att det trots det oklara rättsläget ändå finns stöd för att en anmälnings- eller tillståndspliktig djurhållande verksamhet bör kunna avgränsas till djurstallen och det direkta närområdet kring djurstallet. Jordbruksverket anser därmed att gödselspridning eller andra odlingsåtgärder inte bör ingå vid bedömning av verksamhetens miljöpåverkan vid anmälnings- och tillståndsförfarandet. Avgränsningen kan innebära förenkling för företagen som ska anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet genom bland annat en mer förutsägbar och enhetlig process över landet och ett minskat antal kompletteringar och villkor/försiktighetsmått. Jordbruksverkets ställningstagande påverkar det arbete som görs med att utforma och utveckla tillsynsvägledningen för djurhållande verksamheter.

Under våren kommunicerade Jordbruksverket ställningstagandet via myndighetens webbforum för tillsynsvägledning och vid Jordbruksverkets handläggarträff med länsstyrelserna om tillståndsprövning för djurhållande verksamheter. Tillväxtverket och Jordbruksverket gjorde i juni 2023 ett gemensamt pressmeddelande för att kommunicera ställningstagandet och de förenklingar som det bedöms medföra.

Några länsstyrelser och miljöprövningsdelegationer håller inte med Jordbruksverket. De har kommit in med skrivelser till Jordbruksverket där de redogör för sin uppfattning av avgränsningen och där de menar att de inte kommer att förändra sin nuvarande bedömning. Jordbruksverket välkomnar de synpunkter som inkommit, analyserar dem och arbetar vidare med att förtydliga rättsutredningen där det är möjligt.

Under året har Jordbruksverket arbetat med att göra en kartläggning samt utveckla sin tillsynsvägledning till kommunerna gällande anmälningsprocessen för djurhållande verksamheter. Jordbruksverket planerar att arrangera ett webinarium för kommuner där det nya vägledningmaterialet för anmälan enligt miljöbalken presenteras. Jordbruksverket kommer även under våren 2024 publicera vägledningen om anmälningsprocessen på sin webbplats som ett stöd till de djurhållare som behöver anmäla sin verksamhet till kommunen.

Jordbruksverket följer också det arbete som Naturvårdsverket påbörjat kring att förtydliga sin generella vägledning om anmälningsplikt för miljöfarliga verksamheter. Det är viktigt för den

gemensamma kundgruppen att Jordbruksverkets och Naturvårdsverkets vägledning inom området är samstämmiga.

3.3 Länsstyrelsernas arbete med digitala tjänster

Inom länsstyrelserna pågår ett utvecklingsarbete där länsstyrelserna arbetar för fler användarvänliga och digitala e-tjänster för företag inom livsmedelskedjan i syfte att öka användningen av digitala ärendeflöden, förenkla för företag och minska den samlade uppgiftslämnarbördan

Analyser av företagens och andra verksamheters behov av stöd för ett effektivare, enklare och snabbare genomförande av anmälnings- och tillståndsprocesserna enligt gällande lagstiftning visar på ett ökat behov av digitala e-tjänster, guidade processer, information om och återkoppling av ärendets handläggning hos länsstyrelserna. Att ta fram fler e-tjänster och koppla dessa till verksamt.se är ett viktigt steg mot ett effektivare och enklare förfarande. De digitala tjänsterna behöver stötta företagen genom ansökan, vara mer användarvänliga och lätta att hitta av såväl företag som deras ombud. Länsstyrelsernas arbete med till exempel nationella e-tjänster, manualer och handböcker för handläggning bidrar till att företagens kontakter blir enklare och mer likartade.

Under året har länsstyrelserna utvecklat e-tjänster för flertal myndighetsförfaranden bland annat inom prövning och tillsyn av verksamheter, samt påbörjat arbetet med att samla alla länsstyrelsernas e-tjänster på en sida, en e-tjänstportal för att göra det enklare för företag och verksamhetsutövare att hitta rätt e-tjänst. Arbetet kommer att fortsätta 2024 med användartester och lansering. Verksamheten har också arbetat med att öka användandet av e-tjänster genom att skapa informationsmaterial, genomföra webinar med fokus att hjälpa handläggare att guida företagen att lämna rätt information och skapa förståelse för hur e-tjänsterna ska användas.

3.4 Naturvårdsverket arbete med vägledning och stöd

Under 2023 har Naturvårdsverket uppdaterat informationen om anmälan och ansökan om tillstånd om miljöfarlig verksamhet på verksamt.se så att det blir enklare för företagen att förstå vad som gäller vid de olika förfarandena. Naturvårdsverket fick också två regleringsbrevsuppdrag som går i linje med de förslag Tillväxtverket lyfte fram i sin behovsanalys kring stöd och guidning för företag.

Det ena uppdraget handlade om att Naturvårdsverket ska utveckla den vägledning som finns på myndighetens hemsida vad gäller

miljöstillståndsprövning och anmälan. Vägledningen ska bland annat omfatta tydliggörande av processens olika steg i olika instanser, vilka aktörer som ingår i prövningen och deras roller samt hur överklagandeprocessen går till. Tillväxtverket har haft flera möten med uppdragsansvariga på Naturvårdsverket och haft möjlighet att ge synpunkter innan uppdraget redovisas. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2024.

Det andra uppdraget handlade om att ge företagen förståelse för om de omfattas av reglerna kring miljöfarlig verksamhet. I ett gemensamt regleringsbrevsuppdrag Vägledning på verksamt.se påbörjade Tillväxtverket och Naturvårdsverket arbetet med att utveckla en digital guide på verksamt.se som uppmärksammar företagen om de behöver anmäla eller ansöka om miljöfarlig verksamhet och i så fall hänvisas de att ta kontakt med sin kommun eller länsstyrelse. Under året har Naturvårdsverket och Tillväxtverket haft gemensamma arbetsmöten där vi inledningsvis ramade in uppdraget utifrån behoven hos små och medelstora företag. Utifrån miljöprövningsförordningen har branscher/typ av verksamheter som Naturvårdsverket bedömer behöver guidning valts ut. Naturvårdsverket har tagit fram ett underlag som mappar de utvalda delarna inom miljöprövningsförordningen mot relevant SNI-kod (branscher), samt sammanställt några allmänna texter som kort beskriver olika regler kopplat till miljöprövningen för dessa branscher. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2024. Vid slutet av året alternativt i början av 2025 planeras leveransen av tjänsten att ske på verksamt.se. Tillväxtverket kommer då ha vidareutvecklat en befintlig tjänst som handlar om att guida företag inom livsmedelskedjan och företag som behöver uppmärksammas på om de behöver anmäla eller ansöka om miljöfarlig verksamhet.

3.5 Tillväxtverkets arbete med anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet

I den tidigare genomförda behovsanalysen framkom att både företag och handläggare har behov av bättre vägledning, stöd och digitala tjänster kopplat till anmälan av miljöfarlig verksamhet och ett av förslagen handlade om att utveckla standardiserade underlag för e-tjänster för anmälan. Tillväxtverket har under 2023 närmare undersökt processen för anmälan av miljöfarlig verksamhet. Analysen har fokuserat på 1) hur ansvars- och styrningsförhållandena ser ut på området, vilka regleringar som är aktuella och vilka vägledningar som finns tillgängliga, 2) vilka lösningar kommunerna använder för anmälan av miljöfarlig verksamhet, 3) hur anmälningsprocessen ser ut i praktiken, utmaningar och behov samt tillgång till vägledning och stöd. Baserat på denna analys har Tillväxtverket utformat ett lösningsförslag samt specificerar de förutsättningar som bedöms

krävas för att ta förslaget vidare. I bilaga två sammanställs också resultatet i ett antal PPT-bilder.

3.5.1 Ansvar och styrning för anmälan

Det är flera myndigheter som i sina instruktioner har utpekade ansvar kring anmälan av miljöfarlig verksamhet. Därtill har några centrala myndigheter fått uppdrag av relevans för området genom regleringsbrev eller regeringsuppdrag. Vissa myndigheters verksamhetsområden är tydligt kopplade mot specifika branscher såsom Jordbruksverket med djurhållning medan andra myndigheters uppdrag löper mer tvärgående över verksamheter, som exempelvis Kemikalieinspektionens om kemikaliehantering. Ofta har flera myndigheter gemensamt ansvar för vägledning inom olika områden vilket kan göra det svårare att navigera bland informationen.

Den vägledning som finns tillgänglig rör främst tillsyn och inte anmälan i sig. Detta gör att det dels blir ottydligt för företagarna hur processen ser ut, syftet med den och hur de kan förbereda sig. Det skapar även tolkningsutrymme för kommunerna kring hur de utformar sina lösningar och stöd kring anmälan. Överlag läggs bevisbördan och ett stort ansvar på företagaren att känna till och förhålla sig till hänsynsreglerna i miljöbalken. Både anmälningsprocessen i sig och efterföljande tillsyn skulle sannolikt förenklas för företagaren med utökad och mer lättillgänglig information om allt från deras ansvar vad gäller miljöhänsyn och hur det kopplar till anmälan av miljöfarlig verksamhet.

3.5.2 Kommunala lösningar för anmälan

Anmälan om miljöfarlig verksamhet görs i dagsläget genom att fylla i en e-tjänst eller en blankett som sedan skickas in till kommunen för bedömning. Ungefär en fjärdedel av kommunerna erbjuder e-tjänst som alternativ för att lämna anmälan medan resterande kommuner enbart använder blanketter. Det finns dessutom kommuner som har en sida för anmälan av miljöfarlig verksamhet på sin e-tjänstesida men som där enbart länkar vidare till en blankett.

Det finns i dagsläget ingen nationellt framtagen tjänst eller blankett för anmälan av miljöfarlig verksamhet utan respektive kommun har tagit fram sin tolkning utifrån gällande regelverk, praxis och lokala förutsättningar. Därtill finns det inte heller någon samstämmighet kring vilken information som ska samlas in. Detta har medfört en stor variation i hur anmälan utformats vad gäller utseende, omfattning och innehåll. Vissa områden för uppgiftslämnande är återkommande men detaljeringsgraden olika. Variationen kan bland annat bero på hur kommunen ser på syftet med anmälan, tolkning av regelverken, erfarenhet och kultur inom kommunen, enskilda handläggares bedömningar eller proaktivitet inför tillsyn genom att samla in

information utifrån devisen hellre för mycket än för lite. Detta innebär troligtvis att det sker både över- och underinsamling av information.

Det finns både generella e-tjänster och blanketter och specifika lösningar för särskilda branscher eller verksamheter. Exempel på branscher eller verksamhetstyper med specifika lösningar är drivmedelsanläggningar/ fordonstvättar, vindkraft, avfall, anläggning för djurhållning, samt krossnings- och sorteringsverk.

3.5.3 Utmaningar med anmälningsprocessen

Den vanligaste utmaningen som kommunerna lyfter i intervjuerna är att anmälningarna i stort sett aldrig är fullständiga utan kräver kompletteringar i flera omgångar och kommunerna anger ett antal olika skäl för ofullständiga anmälningar. Det handlar om att företagarna ofta upplever att det är oklart vad som krävs (vilka slags uppgifter och på vilken detaljeringsnivå), att de uppgifter som efterfrågas är inom komplexa områden som är svåra att förstå, samla in och lämna data om eller mer komplicerade tekniska aspekter som ofta kräver extern konsult hjälp. Det kan också finnas kompetensbrist hos den som anmäler eller hos kommunen vad gäller att ge relevant stöd.

I formell mening finns det ett krav om att anmälningsprocessens handläggning inte ska överskrida sex veckor. I verkligheten är detta dock sällan fallet bland vissa av de intervjuade kommunerna. Ledtider som skapas i och med kompletteringsrundor och handläggning gör att processen i vissa kommuner som standard tar längre tid än så. Detta uppges vara en källa till frustration hos företagen då de ofta har en ansträngd tidsplan och efterfrågar snabba beslut samt insyn i handläggningsprocessens fortskridande.

Flera kommuner lyfter brist på integration mellan e-tjänster och ärendehanteringssystem som en viktig utmaning för anmälan. Avsaknaden av integration gör att anmälningsprocessen, trots digitaliserade e-tjänstlösningar, kräver mycket handpåläggning av kommunen då informationen i/från e-tjänsten behöver föras över manuellt till ärendehanteringssystemet.

En vanlig upplevelse bland de intervjuade kommunerna är också att den vägledning man får från de relevanta myndigheterna är för generell och kan behöva konkretiseras mer, kvaliteten på vägledning från länsstyrelserna uppges variera och i viss utsträckning även vara personberoende. Vidare uppges det finnas en problematik i att länsstyrelserna inte alltid vill uttala sig eller ge detaljerad vägledning kring vissa frågor eftersom de utgör nästföljande överprövande instans för anmälan efter kommunen.

Gemensam orsak för i stort sett alla utmaningar och behov som identifierats är otillräcklig vägledning och stöd. Denna brist utgörs både av omfattning, innehåll och detaljering. Vad gäller omfattning upplever kommuner och företagare att det inte finns vägledning

och/eller stöd i tillräcklig hög grad, exempelvis vad gäller det branschspecifika. Det saknas också tillräckliga beskrivningar av det generella kring anmälningsprocessen i sig för att tydliggöra syfte, hur processen ser ut, med mera. Slutligen är befintlig vägledning inte tillräckligt konkret vad gäller exempelvis vad en anmälan bör innehålla, metoder och mätvärden för bedömning av verksamheter. Genom att kommunerna inte får tillräcklig vägledning kan de i sin tur inte ge företagen relevant och tillräckligt stöd. Detta leder således till ofullständiga anmälningar, kompletteringar och långa ledtider. Variationen i utformning av anmälan samt bedömningar mellan kommuner skapar oförutsägbarhet för företagare, bristande rättssäkerhet och transparens samt bristande förtroende för handläggningen. Företagarna behöver förstå komplexiteten med anmälningar och bedömningar samt vad som ligger bakom eventuella försiktighetsåtgärder.

3.5.4 Incitament för e-tjänster

För kommunerna är fördelarna med e-tjänster om de är rätt utformade att de erbjuder bättre förvaltningsbarhet och blir lättare att hantera. Med integration mot ärendehanteringssystem minskar det administrativa arbetet och handläggningen underlättas. Dessutom gör till exempel anslutning till den sammansatta bastjänsten för grundläggande uppgifter (SSBTGU) hos Bolagsverket det lättare för företagare genom hämtning och förifyllnad av företagsinformation.

Ur företagets perspektiv kan e-tjänsterna även bidra med ökad tydlighet och stöd under anmälningsprocessen eftersom de ger bättre möjlighet att integrera eller göra hjälptexter och hänvisningar till annan guidning och information tillgänglig.

Ytterligare faktorer som är fördelaktiga för både kommunen och företagaren är att man med en e-tjänst kan ha obligatoriska, "tvingande" fält vilket minskar behovet av kompletteringar. Kommunikationen mellan parterna kan dessutom bli mer effektiv om e-tjänsten integreras med ärendehanteringssystem eller liknande då exempelvis begäran om kompletteringar eller annan kontakt med företagen kan ske direkt via e-tjänsten. Därtill är tillgängligheten högre och processen mer i linje med samhällets i allmänhet rådande krav på ökad digitalisering.

3.5.5 Lösningförslag

Ofullständiga anmälningar och kompletteringsrundor utgör den stora flaskhalsen för en effektiv anmälningsprocess, och är även en källa till frustration då företagarna väntar sig en snabb, transparent och enkel process. Baserat på analysen i detta uppdrag, men även tidigare arbete, föreslås att dessa utmaningar hanteras genom att ta fram standardiserade nationella e-tjänster för ökad standardisering och tillgänglighet. Dessa e-tjänster kan användas av kommunerna för att förenkla samt göra anmälningsprocessen och handläggningen mer

effektiv och tillgänglig. Det finns dock ett behov av att ta ett helhetsgrepp för att förenkla anmälningsprocessen. En standardiserad och nationellt framtagna e-tjänst skulle exempelvis inte göra så stor skillnad om den inte kommer tillsammans med utökad vägledning till handläggare och stöd till företag. Vårt lösningsförslag fokuserar därför både på vad som behöver göras och hur och inriktar sig på tre delar:

- **Processen** – tydliggör förväntningar kring syfte och innehåll genom att förtydliga befintlig process och förklara den som att information kan behöva lämnas i flera steg som del i en naturlig detaljeringsprocess
- **Vägledning och stöd** – en rekommendation kring hur utveckling av vägledning och stöd bör tas fram och vilket slags stöd och vägledning som behövs
- **Tillgänglighet** – hur vägledningar och stöd bör vara mer tillgängliga samlat, som till exempel i e-tjänst

3.5.5.1 Processen

Genom att dela upp anmälningsprocessen i flera steg kan man tydligare visa på vilken slags information som behövs, varför och när i processen. Den gradvisa detaljeringen kan på så sätt guida handläggaren och företagaren genom anmälan.

Det första steget är *Bred guidning* och är detsamma för alla företag. Här tas därmed ingen hänsyn till branschspecifika förutsättningar. Via en central webbplats som exempelvis verksamt.se, eller en för ändamålet framtagna plats, får företagaren övergripande information om anmälningsprocessen. Här uppmärksammas företagen om de behöver anmäla eller ansöka om miljöfarlig verksamhet.

Processens andra steg är *Kännedom om verksamhet* och inleds om företagaren är anmälningspliktig. Här lämnas grundläggande företagsuppgifter och en enkel beskrivning av verksamhet och syfte. Kommunen får därmed kännedom om verksamheten och kan göra en första och preliminär bedömning av verksamhetens lämplighet och om de bör gå vidare direkt eller behöver tänka vidare kring till exempel lokalisering och omfattning. Detta steg kan utföras muntligt, över mail alternativt via blankett eller e-tjänst.

I steg tre som är *Detaljerad verksamhetsbeskrivning* introduceras det första inslaget av det branschspecifika. Steget omfattar två valbara "spår", nämligen *Branschspecifikt stöd i generell e-tjänst* samt *Branschspecifika e-tjänster*.

Branschspecifikt stöd i generell e-tjänst fungerar som en uppsamlande tjänst för de branscher för vilka det inte bedöms relevant att ta fram helt branschspecifika tjänster. Även för branscher utan specifika e-tjänster bör det finnas vägledning kring hur anmälan ska göras och vad den ska innehålla samt visst branschspecifikt stöd där det är möjligt och tillgängligt.

Branschspecifika e-tjänster föreslås tas fram för vissa utvalda branscher. Vilka branscher som bör omfattas av en branschspecifik e-tjänst behöver analyseras vidare. Bedömningen av relevans kan göras på olika grunder, exempelvis genom en analys av volymen ärenden inom en viss bransch i relation till kostnaderna för att ta fram en branschspecifik lösning. I den branschspecifika e-tjänsten efterfrågas endast den information som är relevant för den aktuella branschen. Vidare föreslås att vägledning med hög detaljeringsgrad tas fram för att stödja handläggaren genom processen.

Det avslutande och fjärde steget är *Situationsanpassad verksamhetsbeskrivning* och innebär att kommunen kan ge och få synpunkter på anmälan utifrån lokala förutsättningar såsom omgivning, närliggande natur och grannar. Efter detta kan kommunen besluta, med eller utan föreläggande, om verksamheten kan starta. För enklare ärenden kan detta steg vara ovidkommande och beslut kan fattas redan efter steg tre.

3.5.5.2 Vägledning och stöd

För ett effektivt genomförande krävs ökad guidning i form av vägledning till kommuner och stöd till företagen i samband med respektive processteg. En lösning såsom en e-tjänst kommer oavsett utformning aldrig att helt kunna ersätta kontakten mellan handläggaren och företagaren. Behovet av ökad, utvecklad och mer konkret vägledning till handläggare samt stöd till företagen är därför central genom processens alla steg, från tidig och bred guidning, till vilka slags uppgifter som behövs i respektive processteg och varför samt vägledning kring beslutsbedömningar.

3.5.5.3 Tillgänglighet

En konsekvens av otillräcklig vägledning är att lösningar för anmälan har utformats med stor variation. Vi föreslår därför att ensa och standardisera utformning av och innehåll i anmälan på nationell nivå genom att ta fram underlag för en generell e-tjänst med visst branschspecifikt stöd samt underlag för vissa branschspecifika e-tjänster där behoven är som störst.

Genom att standardisera möjliggörs mer likvärdig bedömning över landet, ökad transparens och tydlighet för både handläggare och företagare. Det kommer dock alltid att krävas vissa lokala situationsanpassade bedömningar. Standardiseringen kan bidra med systematik men vissa frågor och behov av uppgifter kan komma att variera för att handläggare ska kunna göra en fullständig bedömning utifrån lokala förutsättningar.

3.5.6 Förutsättningar för nästa steg

Nyttan för företagen om förslaget genomförs är att det blir tydligare vilken slags information som behövs, varför och när i processen. En ökad, utvecklad och mer konkret vägledning till handläggare samt stöd till företagen förenklar genom processens alla steg, från att det behövs tidig och bred guidning, till vilka slags uppgifter som behövs i respektive processteg och varför samt vägledning kring beslutsbedömningar. Genom att standardisera utformning av och innehåll i anmälan på nationell nivå i en generell e-tjänst med branschspecifikt stöd samt vissa branschspecifika e-tjänster möjliggörs en mer likvärdig bedömning över landet och ökad transparens och tydlighet för både handläggare och företagare.

Det är viktigt att poängtera att det krävs en helhet av olika åtgärder för att den föreslagna lösningen ska uppfylla sitt syfte. För att lösningsförslagets med hela dess potential ska kunna realiseras krävs att ett flertal förutsättningar är på plats och arbetet behöver planeras och genomföras stegvis. Det kan även finnas behov av utredning kring frågor som till exempel den lagstadgade sexveckorsregeln och hur regeln påverkar förslaget.

En tydlig ansvarsfördelning mellan olika aktörer är nödvändig. De myndigheter som har vägledningsansvar inom miljöbalken behöver få tydliga roller och utpekat ansvar i förslaget utvecklingsarbete kring anmälan med tillhörande finansiering. Länsstyrelserna har en viktig roll som tillsynsvägladande myndighet för kommunerna inom området miljöfarlig verksamhet.

Tillväxtverket bedömer att Naturvårdsverket med sitt centrala ansvar för miljöbalkens tillämpning bör ha ett samordnande ansvar för arbetet. Länsstyrelserna med sin tillsynsvägladande roll behöver ha en aktiv roll i genomförandet. Naturvårdsverket bör samordna arbetet med att ta fram gemensam utformning och specifikationer för standardiserade e-tjänster där bland annat länsstyrelserna och kommunerna behöver ha aktiva roller i genomförandet. Samverkan med andra myndigheter med vägledningsansvar inom miljöbalken är viktig. Det operativa arbetet kan fördelas mellan myndigheterna på det sätt som krävs för ett effektivt genomförande. Förslaget förutsätter att Naturvårdsverket, länsstyrelserna och övriga myndigheter får förutsättningar i form av långsiktig styrning och finansiering inom området.

Slutligen bör Tillväxtverket delta löpande i utvecklings- och implementeringsarbetet utifrån myndighetens kompetens och kunskap kring användardriven utveckling, förenklingsarbete, företagares behov och liknande. Exempelvis kan erfarenheter hämtas från arbetet med FörRätt och Serverat. Vår bedömning är att det initiala arbetet skulle kunna ske inom ramen för detta uppdrag (N2021/00171).

Överlag bedömer vi att förslaget och dess implementering ligger i linje med ökade krav på digitalisering och förenkling generellt, exempelvis Single Digital Gateway-förordningen (SDG) och de rapportförslag som DIGG lagt fram (I2021/01595) gällande att sektorsmyndigheter bör utreda om de kan skapa och vidareutveckla digitala tjänster för kommunala förfaranden.

Bilaga 1 – Ekonomisk redovisning för delrapport

Uppdraget löper mellan åren 2021-01-21 och 2026-02-28. Budgeten har varit totalt 5 000 tkr för 2023 varav 5 000 tkr har nyttjats.

Resultaträkning, tkr

	Finansiering	
	Livsmedelanslaget	SUMMA
Bidrag		
Anslag	5 000	5 000
Summa	5 000	5 000
<i>Verksamhetskostnader</i>		
-Personalkostnader		
-Köpta tjänster		
-Övriga kostnader		
S:a verksamhetskostnader		
Transfereringar	5 000	5 000
Summa utbetalningar	5 000	5 000
Att återbetala		
BUDGET	5 000	5 000
Utfall mot budget, %	100%	100%
<i>Antal timmar</i>		
OH-påslag (250 kr/h)		
Summa inkl OH-påslag	5 000	5 000

Nyckeltal

	Livsmedelanslaget	SUMMA
Andel transfereringar/ summa utbetalningar	100%	100%
Andel verksamhetskostnader/ summa utbetalningar		
Personalkostnader/ verksamhetskostnader		
Köpta tjänster/ verksamhetskostnader		

Bilaga 2 – Förenkla för företag i tillstånds- och anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet

Se separat dokument, kontakta Tillväxtverket.